

Nemzeti kincs a védett, őshonos, magyar lófajtánk, a gidrán

A Salföldi Majorban két gidrán ló él, Sátán és Saci. Sátánt Siffer Sándor, Sacit Siffer Mátyás ajándékozta 2016-ban bemutatás, együtt tartás és tenyésztés céljából a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóságnak.

Sátán

A gidrán fajta jele

Saci

Törzskönyvi számuk:

Gidrán XXIV-1

Gidrán XXIV-97

A Lullai gidrán ménesben születtek, 2003-ban Sátán, 2006-ban Saci. A Mezőhegyesi 7-es kancacsaládhoz tartoznak, testvérek. A gidránok sárgák, fehér jegyekkel. Sátán homlokán kis fehér folttal csillagos, Saci keskeny fehér homloksávjával hóka. Mindkettő a patájuktól kezdődő változó magasságú fehér színből adódóan kesely.

Sátán (Gidrán XXIV-1) díjai:

- A III. Kaposvári Állattenyésztési Napok tenyészállat kiállításán kategóriájában **I. helyezést** ért el.
- A XIV. Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napok kiállításán Gidrán fajta kategóriában **II. helyezett**.
- A XVIII. Farmer-Expo kiállításon **Elismerő oklevélben részesült**.

Kalandos fajtatörténet

Báró Fechtig Ferdinánd 1810-től rendszeresen vásárolt az arabiai sivatagban élő törzsektől arab telivéreket. 1816-ban Alexandrián át Triesztbe hozott értékes telivérek közül a Ménés és Pótlóvazási Felügyelőség parancsnoka a bábolnai katonai ménés részére vásárolta meg a Siglavi Gidran mént és a Tifle nevű sárga kancát a gidrán kancacsalád alapítót. Bábolnáról 1823-1824-ig hat mén került Mezőhegyesre. A gidrán törzs létrejöttében főként a Gidrán II. és a Gidrán VII. nevű ivadékoké volt a fő szerep. 1855 ben a ménesek származás szerinti csoportosításánál feltűnt, hogy a IV. számú sárga ménes gidrán eredetű. Ettől minősítették önálló fajtává. A fajta nevét az alapító mén adta.

Mezőhegyesen a háttas hasznosítás irányába szelektálták a fajtát. Az 1900-as évek fordulójára elegáns, könnyen lovagolható, jó képességű, acélos szervezetű, kitartó huszárló lett. 1887-től a lovassportban díjugratásban, terepversenyeken rendszeresen szerepeltek gidránok az élmezőnyben.

Az első világháborúban a megszálló, majd 1920-ban visszavonuló román csapatok 186 gidrán lovat zsákmányoltak. 13 példány maradt itthon. Az értékes tulajdonságok örökítésének elvesztése a létszámcsökkenésnél is nagyobb veszteség volt. Több kancacsalád kipusztult. A méneskar a fajta megmaradásához a gidrán ménnek mellett angol, arab telivéreket és kisbéri félvéreket használt. Az élénk vérmérsékletű tenyészállatok minősége elérte az első világháború előtti színvonalat. A fajta megmentése olyan jól sikerült, hogy külföldi kiállításokon, fogathajtó versenyeken ismét kiválóan szerepeltek. A két világháború közötti idők legjobb ugrólovai gidránok voltak. 1928-ban az amszterdami olimpián az Elliot nevű huszárló megszerzi a díjugratás aranyérmét. 1937-ben Gyergyó egy bécsi nemzetközi versenyen két méteres ugrásával lett aranyérmes. 1944-ben már 90 törzskanca állt tenyésztésben.

A II. világháború az újabb megsemmisülés irányába taszította a fajtát. A front elől 1944. szeptember 10-15. között a Mezőhegyesen tenyésztett fajtákat, köztük 90 gidrán kancát Bajorországba (55 kanca), Csehszlovákiába (4 kanca) menekítettek. 31 kanca Kisbéren maradt. Ezek az egyedek azonban Káld környékén elvesztek. A háborút követően 28 kanca került vissza Mezőhegyesre. Állományuk tovább csökkent, 1958-ban Sütvénybe kerültek, ahol tovább fogyott az állomány.

1975-ben már csak három fajtatiszta mén és 17 törzskanca maradt. Szerencsére a fajta képessége, háttas és akadály-ló jellege nem tűnt el. A kihalás széléről a fajta híveinek elkötelezett munkája eredményeként Borodpusztán megkezdődött a fajta megmentése.

A rendszerváltást követően lelkes tenyésztők Jónás Sándor és Vörös József óriási anyagi áldozatot vállalva visszavásárolták a romániai Radautzba elkerültek fajtatisztaságukban megőrzött mai leszármazottainak egy részét.

Ma az egykori huszárló az összetett és az ugró szakágban tovább bizonyítja rendkívüli tehetségét. Egyes kancacsaládjai 20-25 generációs tenyésztési múlttal rendelkeznek. A fajta tisztán való fenntartása a világörökség szempontjából is fontos.

Ma a Méneskönyvben a kancák száma meghaladja a kétszázat. Ez a kancalétszám még veszélyeztetett kategóriában tartja a fajtát, de történetiségét ismerve talán már nem kritikus. Napjainkban a fajta fenntartója a **Kisbéri és Gidrán Lótenyésztő Egyesület**. Magyarországon kívül csak Románia és Bulgária rendelkezik kisebb állománnyal.

A szöveget összeállította: Siffer Sándor

Források: Gidrán monográfia

http://www.gidrangyurus.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=49

Mihók Sándor, Ernst József: Gidrán (2015) https://www.libri.hu/konyv/ernst_jozsef.a-gidran.html